

ACREDITACIÓN DO EXPERTO/EXPERTA EN NEUROPSICOLOXÍA CLÍNICA

1. SITUACIÓN ACTUAL DA NEUROPSICOLOXÍA CLÍNICA

A práctica da Neuropsicoloxía Clínica (NPC), de acordo a uns criterios de mínimos de calidade, require unha formación especializada. Ata o momento, por ausencia dun percorrido recoñecido a nivel estatal, e mesmo de oportunidades de formación de calidade, a formación do neuropsicólogo/neuropsicóloga clínico foi moi heteroxénea, e hai case tantos percorridos formativos como profesionais que na actualidade exercen a profesión. Con todo, o desenvolvemento da NPC foi tal no noso país, que a demanda de profesionais con formación acreditada é cada vez maior, polo que se fai necesario un consenso nacional entre profesionais e institucións públicas que permita definir tales criterios de formación especializada en NPC.

Doutra banda, consideramos, de acordo co sentir da maioría de profesionais do ámbito da NPC, que son precisamente aquelas persoas que de feito exercen xa a práctica profesional da NPC as que deben desenvolver un papel fundamental na identificación e enumeración das necesidades formativas do profesional experto en NPC, xa que é a nosa práctica clínica, investigadora e formativa a que nos enfronta a diario a tales necesidades.

Con todo, cremos que non é tan importante neste momento elaborar uns criterios nos que entremos todos e cada un de nós, senón elaborar uns criterios que satisfagan, por unha banda, o que honestamente pensamos que son as necesidades formativas do NPC, e por outro, o que a sociedade e as institucións públicas entenden como unha especialidade sanitaria, seguindo principalmente os modelos internacionais de formación.

En resumo e de forma consensuada, consideramos que os devanditos criterios inclúen unha formación teórica específica de excelencia e unha formación práctica supervisada igualmente de excelencia.

2. DEFINIÇÃO DO NEUROPSICÓLOGO/NEUROPSICÓLOGA CLÍNICO

Segundo a National Academy of Neuropsychology (2001) a neuropsicóloga/neuropsicólogo clínico “é un profesional da psicoloxía especialista na ciencia aplicada das relacións cerebro-comportamento. O neuropsicólogo/neuropsicóloga clínico utiliza este coñecemento no estudo, avaliación, diagnóstico, tratamento e/ou rehabilitación a través do ciclo vital do paciente e a súa contorna con alteracións neurolóxicas, médicas, do neurodesenvolvemento e/ou psicopatolóxicas, así como outras alteracións emocionais, comportamentais, cognitivas e de aprendizaxe. O profesional da neuropsicoloxía clínica utiliza principios, técnicas e test neuropsicolóxicos para avaliar os aspectos afectados e intactos das áreas psicossocial, cognitiva, conductual e emocional e a súa relación co funcionamento normal ou afectado do Sistema Nervioso. A neuropsicóloga/neuropsicólogo clínico utiliza esta información e a proporcionada por outros profesionais da saúde para identificar, diagnosticar alteracións neuropsicolóxicas, e planificar, implementar e valorar as estratexias de intervención”.

3. ÁREAS DE ACTIVIDADE PROFESIONAL

As principais funcións do Neuropsicólogo/Neuropsicóloga Clínico enuméranse a continuación:

A.- Funcións de avaliación.

A avaliación neuropsicolóxica ten por obxectivo identificar, describir e cuantificar os déficits cognitivos, emocionais e as alteracións conductuais que se derivan das lesións e disfuncións cerebrais.

Supón a recollida de información e elaboración da historia neuropsicolóxica, selección das probas e técnicas de medida adecuadas, administración, interpretación e diagnóstico, planificación do tratamento, realización do informe escrito e devolución da información.

A avaliación realízase cos seguintes obxectivos:

1. Contribución ao diagnóstico diferencial.
2. Delimitación e cuantificación das funcións alteradas e preservadas debidas ás lesións focais ou difusas do SNC.
3. Establecer medidas de liña base para controlar o dano cerebral progresivo ou os procesos de recuperación.
4. Avaliación da eficiencia da intervención terapéutica de natureza médica, cirúrxica ou psicolóxica.
5. Determinar as secuelas cognitivas, emocionais, comportamentais, sociais e laborais derivadas da afectación do SNC para os tribunais de xustiza, así como as repercusións laborais, educativas e sociais.
6. Avaliación do estado cognitivo e afectivo para a formulación de estratexias de rehabilitación e deseño de intervencións.

B.- Funcións de tratamento e/ou intervención

Consiste na aplicación de técnicas de avaliación específicas e de tratamento de diferentes trastornos cognitivos e conductuais, utilizando actividades tanto de intervención clínica individual como grupal. O tratamento implica a identificación dos obxectivos e necesidades da intervención, formulación do programa de intervención, implantación, supervisión e adaptación dos programas ás necesidades e avaliación da eficacia do tratamento.

Pode consistir en:

1. Rehabilitación neuropsicolóxica. Intervención terapéutica co obxectivo de optimizar a recuperación das funcións cognitivas afectadas, así como facilitar estratexias que permitan compensar os déficits. Tamén inclúe o tratamento dos trastornos emocionais e da conduta asociados á propia lesión, co fin de facilitar o proceso de adaptación da persoa.
2. Estimulación neuropsicolóxica. Intervención encamiñada a estimular as funcións preservadas co obxectivo de manter a autonomía do/da paciente durante o máximo de tempo posible.

C.- Funcións de asesoramento

Consiste na realización de servizos de asesoramento a pacientes e familiares, profesionais da saúde e organizacións (escolas, tribunais de xustiza, compañías de seguros, unidades de rehabilitación, etc.).

Pode consistir en:

1. Comunicación dos resultados do diagnóstico neuropsicológico, prognóstico e orientación terapéutica.
2. Informar respecto dos servizos de neuropsicoloxía e das súas funcións.
3. Educación social respecto dos trastornos neuropsicológicos.

D.- Funcións de investigación

Inclúe a selección e deseño de liñas e temas de investigación, revisión da literatura relevante, supervisión do desenvolvemento e evolución da investigación, e avaliación e publicación dos resultados.

E.- Funcións de docencia e supervisión

Implica a planificación e deseño de cursos e currículos e a utilización de técnicas pedagóxicas e metodoloxías de ensino eficaces.

Os ámbitos de actuación da neuropsicoloxía despréndense das funcións previamente nomeadas, que serán:

1. Poboación neurolóxica e neurocirúrxica que incluíría a patoloxía vascular cerebral, tumores, enfermidades infecciosas ou inflamatorias, epilepsias, trastornos dexenerativos, traumatismos cranioencefálicos, enfermidades desmielinizantes, trastornos do movemento, etc.
2. Poboación psiquiátrica, que inclúe, entre outros, trastornos do estado de ánimo tanto polo diagnóstico diferencial con procesos dexenerativos como polas consecuencias cognitivas que comporta a propia entidade nosolóxica. Tamén se intervén en trastornos obsesivo-compulsivos, conversións, determinados trastornos de personalidade, esquizofrenia, drogodependencias, etc.
3. Poboación xeriátrica polo estudo de patróns de envellecemento normal e patolóxico e para intervir mediante estratexias compensatorias e preventivas.
4. Poboación pediátrica con problemas de aprendizaxe, trastornos de atención-hiperactividade, tumores cerebrais e outros.
5. A poboación xeral médica e cirúrxica que inclúe enfermidades autoinmunes, vasculares, metabólicas, candidatos a transplantes de ril ou diálise, candidatos para operación a corazón aberto, etc.
6. Poboación forense, contribución aos procesos de discapacidade, detección de casos de simulación, peritaxes, etc.
7. Poboación en xeral desde a óptica da relación cerebro-conduta.

4. FORMACIÓN DA NEUROPSICÓLOGA/ NEUROPSICÓLOGO CLÍNICO

Seguíronse as pautas dos principais modelos internacionais. Na actualidade, aínda que foi cuestionado por algúns autores, o modelo de formación acordado na Conferencia de Houston (1998) é o modelo máis consensuado. Parte do coñecemento teórico requirido no modelo da conferencia de Houston pode ser adquirido durante a realización da Licenciatura/Grao en Psicoloxía, aínda que a maioría do coñecemento específico e de habilidades deben ser adquiridas durante o período de formación de posgraduado.

Segundo a devandita conferencia, os coñecementos teóricos e as habilidades necesarias para unha correcta formación do neuropsicólogo/neuropsicóloga son os seguintes:

A) Coñecementos básicos:

A1.- Psicoloxía básica xeral:

- Estatística e metodoloxía.
- Aprendizaxe, cognición e percepción.
- Psicoloxía social e da personalidade.
- Bases biolóxicas da conduta.
- Psicoloxía evolutiva.
- Historia da psicoloxía.
- Diferenzas culturais e diversidade.

A2.- Psicoloxía clínica xeral:

- Psicopatoloxía.
- Psicometría.
- Técnicas de entrevista e avaliación
- Técnicas de intervención.
- Ética profesional.

A3.- Coñecementos específicos de neuropsicoloxía básica xeral: Fundamentos para o estudo da relación cerebro-conduta:

- Neuroanatomía funcional
- Trastornos e alteracións neurolóxicas que deben incluír etioloxía, patoloxía, curso e tratamento.
- Outras condicións non neurolóxicas que afectan o funcionamento do SNC.
- Neuroimaxe e outras técnicas neurodiagnósticas.
- Neuroquímica da conduta.
- Neuropsicoloxía da conduta.

A4.- Coñecementos específicos de neuropsicoloxía clínica xeral: Fundamentos para a práctica da neuropsicoloxía clínica:

- Especialización en técnicas de avaliación neuropsicolóxica.
- Especialización en técnicas de intervención neuropsicolóxica.
- Deseños de investigación e análise en neuropsicoloxía.
- Principios profesionais e éticos en neuropsicoloxía.
- Implicacións prácticas das alteracións neuropsicolóxicas.

B) Habilidades ou destrezas:

B1.- Avaliación:

- Reunir a información.
- Facer a historia clínica.
- Seleccionar test e medidas.
- Administrar test e medidas.
- Interpretar e diagnosticar.
- Planificar os tratamentos.

- Realizar informes.
- Proporcionar información.
- Recoñecer os principios multiculturais.

B2.- Tratamento e intervención:

- Identificar os obxectivos da intervención.
- Especificar as necesidades da intervención.
- Formular un plan de intervención.
- Implementar o plan de intervención.
- Seguir e axustar o plan como sexa necesario.
- Avaliar os resultados.
- Recoñecer os aspectos multiculturais.

B3.- Asesoramento (pacientes, familias, colexios, outros profesionais, etc.):

- Habilidades básicas de comunicación efectiva (por exemplo, saber escoitar, negociar ou explicar).
- Determinar e clarificar os motivos de consulta.
- Instruír ás fontes de derivación sobre os servizos que proporcionan os neuropsicólogos/neuropsicólogas clínicos (vantaxes e limitacións).
- Comunicar os resultados da avaliación e as recomendacións.
- Educar a pacientes e familiares no que se refire aos servizos que ofrece o neuropsicólogo/neuropsicóloga e as alteracións.

B4.- Investigación:

- Seleccionar temas apropiados de investigación.
- Revisar a literatura relevante.
- Diseñar a investigación.
- Realizar a investigación.
- Seguir os progresos.
- Avaliar os resultados.
- Comunicar os resultados.

B5.- Ensino e supervisión:

- Métodos de ensino efectivos.
- Planificar e deseñar cursos e desenvolvemento curricular.
- Uso de tecnoloxías educativas efectivas
- Uso de metodoloxías de supervisión efectivas (avaliación, intervención e investigación).

Formación continua

Esta formación deberá ser continua no tempo para a actualización do coñecemento. Por consenso, considérase que a formación continuada sexa unha recomendación pero non unha existencia nos criterios de acreditación.

5. TIPOS E OBXECTIVOS DOS CRITERIOS

Os criterios de acreditación servirán para cumprir principalmente dous obxectivos. Por unha banda, permitirán garantir que os servizos que proporciona á sociedade sexan dunha alta calidade, asegurando que os profesionais que os proporcionan dispoñen da formación necesaria para realizar as funcións propias da Neuropsicóloga/Neuropsicólogo Clínico.

Doutra banda, servirán para establecer as bases dun futuro recoñecemento oficial da neuropsicoloxía clínica, xa que os criterios que se estableceron son iguais, en termos de tempo e calidade da formación, aos que cumpren outras especialidades xa recoñecidas como a de Especialista en Psicoloxía Clínica. Por tanto, os criterios presentados servirán para:

1. Identificar con claridade as/os profesionais da psicoloxía que exercen a súa actividade no ámbito da Neuropsicoloxía Clínica.
2. Garantir a calidade do servizo ofertado á sociedade baixo a etiqueta de Neuropsicoloxía Clínica.
3. Diferenciar a nosa disciplina doutras disciplinas próximas.
4. Orientar a formación.
5. Homoxeneizar o exercicio profesional da Neuropsicoloxía Clínica en todo o territorio nacional.
6. Facilitar o futuro recoñecemento administrativo da especialidade en Neuropsicoloxía Clínica.

Neste sentido debemos diferenciar entre a vía regulada e os criterios de acreditación:

1. Vía governamental regulada: supón a existencia dunha vía de formación conducente a un título oficial de especialista/experto en Neuropsicoloxía Clínica. Esa vía poderá desenvolverse no futuro seguindo os pasos legalmente previstos polo Ministerio de Educación e/ou de Sanidade. Pensamos que o documento base é unha vía para poder desenvolver criterios de acreditación que poidan servir de guía para configurar este procedemento de formación.
2. Vía criterios de acreditación de FANPSE e vía colexial: serán de aplicación tanto a profesionais que actualmente están a traballar, como a futuras neuropsicólogas/neuropsicólogos que se formen en ausencia dunha vía governamental regulada. Elaboraranse unhas vías transitorias. En relación a este último aspecto, considerouse que os requisitos necesarios para o recoñecemento do neuropsicólogo/neuropsicóloga clínico non sexan inferiores aos legalmente previstos na actualidade para a psicóloga/psicólogo clínico recollidos na Orde PRE/1107/2002, de 10 de maio, pola que se regulan as vías transitorias de acceso ao Título de Psicólogo Especialista en Psicoloxía en desenvolvemento do disposto no Real Decreto 2490/1998 de 20 de novembro, así como de acordo co disposto no Real Decreto 654/2005, de 6 de xuño, polo que se modifican as disposicións transitorias do citado Real Decreto 2490/1998. Especialmente, considera os requisitos recentemente aprobados na Orde SAS/1620/2009, de 2 de xuño, pola que se aproba e publica o programa formativo da especialidade de Psicoloxía Clínica polo que a formación PIR pasa a 4 anos.

6. PROCEDEMENTO DE ACREDITACIÓN DO PSICÓLOGO EXPERTO EN NEUROPSICOLOXÍA CLÍNICA

Modelo de formación da Conferencia de Houston 1998		Critérios básicos de Acreditación do Psicólogo/Psicóloga Experto en Neuropsicoloxía Clínica
COÑECEMENTOS	A.1. Coñecementos xerais de Psicoloxía	Licenciatura en Psicoloxía/Grao en Psicoloxía
	A.2. Coñecementos xerais de Psicoloxía Clínica	
	A.3. Coñecementos de Neuropsicoloxía	Ver as horas necesarias segundo as distintas vías de acreditación no seguinte apartado.
	A.4. Coñecementos de Neuropsicoloxía Clínica	
HABILIDADES-DESTREZAS	B.1. Habilidades de avaliación neuropsicolóxica	Ver as horas necesarias segundo as distintas vías de acreditación no seguinte apartado.
	B.2. Habilidades de rehabilitación neuropsicolóxica	
	B.3. Habilidades de consello e asesoramento	
	B.4. Habilidades de investigación	Non obrigatorias.
	B.5. Habilidades de supervisión e ensino	Non obrigatorias
OUTROS		<ul style="list-style-type: none"> • Estar colexiado no COPG e ao corrente no pago das cotas colexiais • Cumprir requisitos para acadar a acreditación para o exercicio de actividades sanitarias

Establécense tres vías de acreditación do Psicólogo Experto en Neuropsicoloxía Clínica (ENC), que son as seguintes:

1. Vía A: O Psicólogo que opte á acreditación de experto en Neuropsicoloxía Clínica debe completar 500 horas de formación teórica postgraduada específica en Neuropsicoloxía e 4 anos ou 4000 horas de práctica supervisada específica de Neuropsicoloxía.
2. Vía B: Esta vía está prevista para aqueles Psicólogos con experiencia profesional e/ou formación non regulada que non cumpran os criterios establecidos na vía A. O profesional que opte á acreditación de experto por esta vía deberá acreditar un mínimo de 6 anos ou 6000 horas de experiencia profesional en neuropsicoloxía.
3. Vía C: para os neuropsicólogos clínicos xa acreditados en procedementos rexionais de acreditación reconeceráselles dita acreditación e estableceranse procedementos complementarios para que poidan alcanzar os criterios da primeira vía.

Procedemento administrativo

O Colexio Oficial de Psicoloxía de Galicia abre o procedemento da Acreditación de Psicóloga/Psicólogo Experto en Neuropsicoloxía Clínica, cuxa tramitación non excederá o prazo de 6 meses

O proceso terá as seguintes fases:

A) Inicio do procedemento.

O procedemento iníciase polo interesado a través da correspondente solicitude (anexo I) de *Acreditación de Psicólogo/Psicóloga Experto en Neuropsicoloxía Clínica* achegando a documentación acreditativa (anexos II a V) e o xustificante de pago das taxas. Para o proceso de acreditación territorial, tanto a solicitude como a documentación presentaranse, ben persoalmente ou por correo certificado, no Colexio Oficial de Psicoloxía de Galicia.

B) Tramitación do expediente.

O Colexio Oficial de Psicoloxía de Galicia trasladará á Comisión de Acreditación de Psicóloga/Psicólogo Experto en Neuropsicoloxía Clínica os expedientes. Dita Comisión examinará os expedientes e emitirá ao Colexio un informe denominado “informe-proposta” que pode ser:

- 1) **Positivo:** cando a Comisión considere que procede propor a concesión da Acreditación.
- 2) **Negativo:** cando a Comisión considere que procede propor a denegación da Acreditación, mediante resolución motivada.

Naqueles casos en que a Comisión considere necesario que a persoa solicitante achegue informes e/ou certificados para completar a documentación, solicitarase documentación adicional.

C) Remate do Proceso Administrativo.

A Xunta de Goberno do Colexio Oficial de Psicoloxía de Galicia ditará a resolución definitiva.

Taxas administrativas do procedemento

Cada solicitante deberá pagar 100 € en concepto de taxas administrativas e de avaliación, podendo abonarse en efectivo na sede colexial ou mediante transferencia bancaria a nome do Colexio Oficial de Psicoloxía de Galicia na conta corrente 2080-0316-23-3040008164 de NovaGalicia Banco.